

QUAN NIỆM VỀ NỘI TRỢ GIA ĐÌNH CỦA PHỤ NỮ VÀ VẤN ĐỀ CÔNG NGHIỆP HOÁ, HIỆN ĐẠI HOÁ PHƯƠNG TIỆN NỘI TRỢ

***TS. Trần Thị Minh Đức
CN. Trần Hương Giang***

Quá trình công nghiệp hoá - hiện đại hoá đất nước đang được đẩy mạnh có ảnh hưởng sâu sắc đến các lĩnh vực của đời sống xã hội. Riêng đối với gia đình, công nghiệp hóa, hiện đại hoá đã tạo điều kiện cho người phụ nữ tham gia nhiều hơn vào các hoạt động xã hội, nâng cao vai trò vị trí của người phụ nữ trong việc ra quyết định các vấn đề của gia đình.

Khi đảm nhận vai trò xã hội, người phụ nữ luôn phải cố gắng phấn đấu để khẳng định bản thân, để được xã hội thừa nhận. Điều này không thể không ảnh hưởng đến việc thực hiện các vai trò của họ trong gia đình. Việc người phụ nữ không thể làm tốt, làm hết các công việc trong gia đình - công việc mà xã hội quan niệm là của họ - có thể sẽ dẫn đến các xung đột trong gia đình. Và trong mọi trường hợp, khi công việc nội trợ (bao gồm việc giặt giũ, lau chùi, đi chợ, chuẩn bị bữa ăn, dọn dẹp nhà cửa...) bị đình trệ, người bị xã hội lên án lại chính là phụ nữ ! Và hơn ai hết, chính người phụ nữ tự dần vật bản thân.

Tiến trình công nghiệp hoá - hiện đại hoá đất nước đòi hỏi phải xoá bỏ bất bình đẳng nam nữ. Việc giúp người phụ nữ giảm nhẹ những công việc nội trợ gia đình là một nhiệm vụ cần được đặt ra. Giải pháp hiện đại hoá những phương tiện nội trợ gia đình là một yếu tố rất quan trọng, góp phần đáng kể vào việc làm thay đổi nhận thức của xã hội về "Bà nội trợ".

Đứng từ góc độ tâm lý học, việc nghiên cứu các phương tiện nội trợ hiện đại cần được xem xét từ các vai trò của người phụ nữ và nam giới trong gia đình, từ những quan niệm, mong muốn của người phụ nữ đối với công việc nội trợ, những trở ngại tâm lý khi người phụ nữ thay đổi thao tác nội trợ, bầu không khí tâm lý trong gia đình v.v... Ở bài viết này chúng tôi chỉ xin trình bày quan niệm của xã hội về nội trợ gia đình và ảnh hưởng của phương tiện nội trợ hiện đại đối với người phụ nữ trong gia đình.

1. Quan niệm của xã hội về công việc nội trợ.

Xét từ khía cạnh lý luận - logic, nền sản xuất xã hội đang trong thời kỳ công nghiệp hoá, hiện đại hoá, điều này kéo theo những biến đổi về phân công vai trò giới trong gia đình. Vì vậy người phụ nữ sẽ phần nào rút bớt khỏi công việc nội trợ để tham gia tích cực hơn vào các lực lượng lao động xã hội. Như vậy, mối quan hệ giữa vợ - chồng trong phân công trách nhiệm gia đình sẽ ngày càng trở nên bình đẳng hơn. Cả hai vợ chồng cùng đi làm và cùng chia sẻ công việc nội trợ !

Tuy nhiên, khi điều tra thực tế xã hội về người thực hiện chính công việc nội trợ gia đình, số liệu cho thấy có hơn 80% người được phỏng vấn cho rằng phụ nữ là người chịu trách nhiệm chính công việc nội trợ gia đình, rằng đây là công việc *"mang tính đàn bà", "công việc của đàn bà"...*(1) Nội trợ gia đình là những công việc hao tổn nhiều thời gian và sức lực. Theo cách nhìn công nghiệp thì đây là những công việc đơn lẻ, ít sáng tạo và ngày càng ít gây được niềm hứng thú, say mê đối với mọi người.

Với người Việt nam, ở đâu phụ nữ cũng là người chịu trách nhiệm chính đối với công việc nội trợ gia đình. Thực tế điều tra cho thấy: người phụ nữ ngoài thời gian lao động để tăng thu nhập cho gia đình, mỗi ngày họ mất khoảng từ 3h đến 5h để làm các công việc nội trợ. Như: đi chợ từ 30' đến 45', lấy nước, bơm nước từ 20' đến 40', chuẩn bị đồ ăn và nấu ăn từ 1h đến 1h30', ngoài ra còn phải dọn dẹp nhà cửa, rửa bát, giặt giũ quần áo...(2) Với một phép tính cộng đơn giản của bấy nhiêu phần việc nội trợ ta cũng thấy lao động nội trợ của người phụ nữ chiếm gần hết quỹ thời gian dành cho sự nghỉ ngơi, học tập, giáo dục con cái, tham gia các hoạt động xã hội...

Khi tìm hiểu quan niệm của xã hội về việc người đàn ông có nên tham gia vào công việc nội trợ hay không, kết quả cho thấy: Có 77% số người được phỏng vấn mong muốn nam giới san sẻ công việc nội trợ với phụ nữ. Tuy nhiên điều mong muốn này được xuất phát từ nhiều quan niệm khác nhau. Một số người cho rằng: *đàn ông cần biết làm nội trợ là để dự phòng những khi người phụ nữ vắng nhà, khi người vợ đau yếu, khi người vợ quá bận*". Theo cách nhìn này, công việc nội trợ là trách nhiệm của người phụ nữ. Đàn ông làm nội trợ chẳng qua chỉ là giúp vợ! Vì vậy, trong trường hợp khi người đàn ông không giúp được vợ san sẻ gánh nặng công việc nội trợ thì cũng là điều tự nhiên !

Một số ý kiến khác (đặc biệt là phụ nữ) lại cho rằng nam giới là những người có sức khỏe hơn phụ nữ, vì vậy họ cần thỉnh thoảng tham gia một số công việc nội trợ để *"Hiểu thế nào là công việc nội trợ", để "Thông cảm và biết động viên người phụ nữ", để "Vợ đỡ cảm thấy mình là Osin trong nhà"*. Đối với một số phụ nữ, việc khẳng định vị trí của họ trong gia đình được xuất phát từ những lời khen do người chồng ban tặng. Vì thế, việc đưa các công nghệ hiện đại từng bước thay thế các lao động nội trợ gia đình, cũng như sử dụng các loại thức ăn sơ chế hoặc làm sẵn có thể là một thách thức đối với họ.

Có một số ít ý kiến xuất phát từ góc độ bình đẳng giới trong việc quan niệm về nội trợ gia đình. Họ cho rằng nam giới cần tham gia vào các công việc nội trợ, đây là trách nhiệm chung của các thành viên trong gia đình. *"Chỉ khi nào người đàn ông có trách nhiệm với nội trợ gia đình thì mới tạo ra được bầu không khí tâm lý vui vẻ, hiểu biết lẫn nhau, gia đình mới có hạnh phúc toàn vẹn"*. Hay *"Người đàn ông làm nội trợ chính là cơ sở tạo nên sự bình đẳng cho mỗi thành viên trong gia đình"*.

Xem xét quan niệm của xã hội về việc tham gia làm các công việc nội trợ của người đàn ông, chúng tôi thấy có gần 1/4 số người được phỏng vấn cho rằng đàn ông không nên tham gia vào các công việc nội trợ gia đình. Lý giải cho

quan niệm này là: “ *Chồng là người chủ chốt trong gia đình, vì vậy cần phải dành thời gian làm việc khác quan trọng hơn. Người chồng là người chủ yếu lo các công việc lớn trong gia đình*”, cũng có ý kiến cho rằng: “ *Người chồng còn phải đi làm, quá bận công việc xã hội, nên không thể làm các công việc nội trợ được*”... Một số khác lại quan niệm : “ *Nội trợ là thiên chức của phụ nữ, vì vậy người đàn ông không nên tham gia thì tốt hơn. Đàn ông không thể làm được, mặt khác đàn ông không khéo tay và không thích làm những việc về ăn uống, họ có những công việc khác phức tạp hơn...*”

Những quan niệm này, theo cách nhìn truyền thống thì không có gì là đáng nói. Tuy nhiên tiến trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước đòi hỏi mỗi thành viên trong xã hội phải có tri thức, hiểu biết để hoàn thiện mình như một nhân cách xã hội, để tham gia như một lực lượng tạo ra những giá trị vật chất và tinh thần nhằm thúc đẩy sự tiến bộ xã hội. Sự phát triển của mỗi gia đình luôn đòi hỏi các thành viên gia đình phải có trách nhiệm giúp đỡ nhau, tạo điều kiện cho nhau cùng tiến bộ. Vì vậy người đàn ông cần giúp người phụ nữ xoá bỏ ý nghĩ chấp nhận khó khăn vất vả về mình để tạo điều kiện cho chồng tập trung vào công việc xã hội! Trong trường hợp ngược lại, chúng ta thừa nhận ý kiến của nhiều chuyên gia phát triển cho rằng: Các nước mới bước vào công nghiệp hoá phát triển trên lưng người phụ nữ !

Xét từ khía cạnh nhận thức, ngày nay đã có nhiều phụ nữ hiểu rằng: Nội trợ là một công việc không chỉ dành riêng cho phụ nữ! Mọi niềm vui của gia đình ngày nay không đơn thuần chỉ xoay quanh bữa ăn với những lời khen chê có thể làm ảnh hưởng đến phẩm chất “*nữ tính*” của họ. Rằng chính họ - người phụ nữ - không còn là người độc quyền “*thao túng*” gia đình bằng công việc nội trợ... Người đàn ông, ngoài việc tham gia vào công việc xã hội, còn có trách nhiệm với các công việc của gia đình. Tùy theo công việc cụ thể của từng người trong vai trò xã hội mà họ đảm nhận các trách nhiệm khác nhau trong gia đình, trong đó có công việc nội trợ. Vì vậy nội trợ ngày nay, với từng hoàn cảnh, với từng liều lượng khác nhau đã mặc nhiên trở thành công việc của mọi thành viên trong gia đình.

Tuy nhiên, nếu xét từ khía cạnh định kiến xã hội, chúng ta thấy (ở các nhóm xã hội khác nhau) vẫn còn có thái độ đánh giá chưa đầy đủ, chưa đúng đắn về những người phụ nữ thành đạt trong xã hội nhưng vụng trong việc nội trợ gia đình. Thái độ này xuất phát từ ý niệm cho rằng nội trợ là công việc của đàn bà. Khả năng nội trợ là tư chất, thiên hướng tự nhiên mà “trời” ban tặng cho người phụ nữ . Định kiến xã hội này đã buộc người phụ nữ ngoài thời gian làm việc ngoài gia đình, họ phải tranh thủ thời gian để làm việc nội trợ cho tốt. Hơn thế nữa, với tính cách của một người vợ Á Đông thương chồng, thương con phụ nữ luôn cố gắng thu xếp ổn thoả công việc gia đình để tạo điều kiện cho chồng con yên tâm làm việc, học hành và... nghỉ ngơi. Trong khi đó, với tư cách là “người cha của gia đình”, người đàn ông thường tự nhận trách nhiệm “*cuu mang*” gia đình, tự chịu trách nhiệm về quyền ra quyết định trước các vấn đề họ cho là quan trọng của gia đình.

Về mặt nhận thức, đại đa số nam giới đều nói rằng cần phải chia sẻ gánh nặng công việc nội trợ với phụ nữ. Tuy nhiên trên thực tế, hầu hết trong các gia đình, phụ nữ vẫn là người chịu trách nhiệm chính về công việc nội trợ. Vì vậy người chồng trong thời đại hiện nay dù có thu nhập ít hơn vợ, có vị trí xã hội thấp hơn vợ, nhưng họ vẫn coi việc bếp núc là trách nhiệm của vợ! Mặc dù ngày nay, một số gia đình đã tạo dựng được một sự hợp lý tương đối trong phân công lao động động gia đình. Người đàn ông đã bắt đầu chia sẻ công việc gia đình. Nhưng quan niệm đàn ông làm nội trợ vẫn chưa được đại đa số chấp nhận. "*Ở mọi tầng lớp xã hội, dù vai trò kinh tế của người phụ nữ đã thay đổi, nhưng quan niệm về vai trò, vị trí của người phụ nữ trong gia đình và ngoài xã hội chưa thay đổi ở đại bộ phận nam giới và trong xã hội*". (3)

Từ góc độ dư luận xã hội, chúng ta thử lý giải nhận định trên. Một thực tế dễ thấy là trong các gia đình, nếu như có người đàn ông nào cần mẫn trong việc tính toán chợ búa, chỉnh chu cơm nước, dọn dẹp, giặt giũ... thì dễ bị hàng xóm, bạn bè đùa cợt là "sợ vợ", "là đút", là "mặc váy". Co nên, dù rất thương vợ con, nhưng để giữ "thể diện" của giới mình, họ chỉ làm việc gia đình một cách cầm chừng, một cách miễn cưỡng, thụ động. Còn về phía người phụ nữ, chỉ vì sợ những điều tiếng là "vụng về", "lười biếng" hay sợ bị coi là "người có nhiều tham vọng xã hội"... nên họ đã lãnh trách nhiệm "thiên phú" một cách đầy cố gắng và nhần nhục. Chính vì thế mà Cmafika Mesem có nói: "Tại sao phụ nữ lại cảm thấy có lỗi trong khi họ không thể làm tròn mọi nhiệm vụ trong gia đình, giáo dục con cái và chăm sóc chồng. Không ai và phụ nữ cũng vậy, không thể đồng thời có mặt ở mọi nơi và làm tốt mọi chuyện được"(4). ý thức trách nhiệm của người phụ nữ đối với công việc gia đình bắt nguồn từ đâu? Do tâm lý – giới tính, do văn hóa, do điều kiện kinh tế - xã hội hay do vấn đề giáo dục ?

Có thể nói: Sức lao động người phụ nữ phải bỏ ra là rất nhiều, nhưng hiệu quả lao động lại không cao. Cùng một thời gian người phụ nữ phải sắm nhiều vai trò trong gia đình, ngoài gia đình. Vì vậy khả năng chuyên môn hoá của họ bị kém đi. Ngược lại, với người đàn ông, họ chỉ cần sắm một vai trò xã hội cho thật tốt - Đó là vai "kiếm tiền" cho gia đình. Họ được tập trung nhiều công sức và thời gian cho công việc ngoài gia đình. Vì vậy khả năng chuyên môn hoá của họ cao hơn người phụ nữ (so sánh trong cùng một công việc). Đây phải chăng là một lợi thế mà dư luận xã hội đã dành cho người đàn ông.

Tuy ai cũng biết nội trợ là công việc đơn điệu, lặp đi lặp lại hàng ngày, công việc tốn nhiều thời gian và công sức. Nhưng ít ai trong xã hội nhìn nhận nó như một loại hình nghề nghiệp, một lao động nặng nhọc đáng được hưởng "công". Nhà xã hội học Mỹ Oakly đã ví người phụ nữ làm công việc nội trợ cũng nặng nhọc, vất vả không khác gì người thợ trong dây chuyền lắp ráp công nghiệp.

Tìm hiểu quan niệm xã hội về công việc nội trợ gia đình như một loại hình nghề nghiệp đáng được "trả công", kết quả khảo sát cho thấy có một số ý kiến cho rằng cần phải xem nội trợ là một lao động nặng, cần phải "*sòng phẳng tính tiền trả nó*". Rằng "*công việc nội trợ là quan trọng, người ta có thể thuê người*

khác để làm việc này"... Hay "trong cơ chế thị trường thì đây là một loại hình dịch vụ, người làm nội trợ cũng bị chiếm dụng thời gian hữu ích. Nếu ta có thể thuê người khác làm việc nội trợ, còn ta làm việc khác có hiệu quả kinh tế cao hơn, thì tại sao lại không coi đây là một công việc đáng trả công. Dù cho đó là vợ hay chồng làm"...

Ngược lại cách nghĩ trên là một loạt những ý kiến khác nhau, nhưng chung quy đều phản đối "lối ám chỉ phụ nữ như người làm công trong gia đình"! Có nhiều ý kiến cho rằng: "nội trợ là công việc chung cho mỗi thành viên trong gia đình, do đó không thể quy ra tiền hay tối thiểu coi nó như một loại hình trả lương được". Hoặc cho rằng: "Bốn phần của người phụ nữ trong gia đình là nội trợ. Vợ làm nội trợ thì không nên tính thành tiền. Nếu quy ra tiền người vợ sẽ trở thành người giúp việc". Đương nhiên chẳng có người vợ nào lại muốn nhận mình là Ôsin! Cũng không biết đã có bao giờ phụ nữ lại tự nghĩ mình là Ôsin chưa? Những ý kiến khác lại tập trung vào vai trò "bà chủ" của người phụ nữ, như: "Người phụ nữ là người quản lý chính trong gia đình, nên rất vô lý khi tự mình trả lương cho chính mình".v.v...và v.v...

Đành rằng người phụ nữ không thể tự trả lương cho chính mình, hoặc nhận tiền công từ phía người chồng. Tuy nhiên, về mặt nhận thức, xã hội cần nhìn nhận công việc nội trợ gia đình như một loại hình lao động mang tính nghề nghiệp. Ai làm nội trợ (chồng, vợ, con cái hay ông bà) cũng cần được trân trọng và cần xem kết quả công việc lao động này là xứng đáng được "trả công". Các cá nhân, thay vì làm việc ở ngoài gia đình, họ làm việc ở trong gia đình. Cách tiếp cận này sẽ giúp cho mọi người - phụ nữ, nam giới và xã hội có trách nhiệm san sẻ những việc gia đình cho nhau.

2. Ảnh hưởng của phương tiện nội trợ hiện đại đối với người phụ nữ

Dưới sự tác động của nền công nghiệp hoá, hiện đại hoá, các phương tiện hiện đại phục vụ cho công việc nội trợ gia đình luôn được cải thiện về chất lượng, hình thức và tính năng sử dụng. Trong các gia đình đô thị ngày nay, các phương tiện nội trợ tiên tiến như nồi cơm điện, bếp ga, bếp điện, máy giặt, máy hút bụi, lò vi sóng, máy rửa bát, đồ tía gọt, đồ làm bánh.v.v..., kết hợp với các đồ thực phẩm sơ chế và thành phẩm... đang dần có mặt trong các gia đình và dần thay thế các hình thức nội trợ bằng tay. Việc hiện đại hoá các phương tiện nội trợ gia đình thực chất là một cuộc cách mạng nhằm nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho con người, đặc biệt là cho người phụ nữ trong gia đình.

Thực tế cho thấy, cách lựa chọn các phương tiện nội trợ gia đình thể hiện tính thực dụng của người nội trợ: Không phải tất cả mọi thiết bị gia dụng hiện đại đều được người nội trợ ưa thích. Chỉ có những phương tiện nội trợ nào giúp cho người sử dụng giảm thời gian và cường độ lao động, giá cả hợp lý và điều quan trọng là nó phải thiết thực (sử dụng nhiều lần và hao phí "năng lượng" kéo theo ít) mới được người nội trợ ưa dùng. Vì vậy, đa phần người nội trợ thích dùng nồi cơm điện, thích nấu thức ăn bằng bếp ga và có nhu cầu về máy giặt.

Những phương tiện nội trợ hữu ích khác như máy hút bụi, máy rửa bát, lò vi sóng... dù rất hợp vệ sinh, tiện lợi và giảm nhiều sức lao động nhưng do giá cả còn cao, tần suất sử dụng chưa nhiều hoặc chưa thật sự thiết thực, nên dù chúng rất hấp dẫn với nhiều phụ nữ, nhưng các gia đình vẫn chưa sử dụng. Những phương tiện nội trợ giúp hỗ trợ bày biện làm cho bữa ăn thêm vui mắt, sinh động, trang trọng (như các khuôn dao tĩa hoa, làm bánh, lò vi sóng...) cũng chưa tạo ra được nhu cầu sử dụng ở người nội trợ, vì chúng không thực sự cải thiện điều kiện làm nội trợ cho người phụ nữ.

Xét từ khía cạnh tâm lý, liệu có những trở ngại nào không khi thói quen lao động của người phụ nữ bị thay đổi theo hướng “công nghiệp hoá” ? Thực tế điều tra cho thấy: Với nhóm phụ nữ là cán bộ, công nhân viên hoặc kinh doanh buôn bán có tiền, thì việc cải tiến các kỹ thuật nội trợ luôn được hoan nghênh. Với họ, giảm thời gian, giảm công sức là những tiêu chí quan trọng để giúp họ chấp nhận học hỏi sử dụng các phương tiện nội trợ mới. Vì vậy nhiều người được phỏng vấn cho rằng không có trở ngại tâm lý nào khi phải thay đổi các thao tác nội trợ cũ. Tuy nhiên, còn có một số người cho rằng việc chuyển thói quen thao tác lao động bằng tay sang một số thao tác bấm nút, cùng các tính năng sử dụng của nó là không phải là dễ dàng cho việc ghi nhớ. Và không phải là không có những lo ngại nhất định về mặt tâm lý.

Xét về mặt tâm lý, máy móc công nghiệp với nhiều bộ phận hiện đại khác nhau dễ gây sự bí hiểm cho người làm nội trợ. Đặc biệt cái bí hiểm này có liên quan đến cái "có thể gây chết người" - điện ! Vì vậy máy móc nội trợ hiện đại đã tạo nên sự lo ngại nhiều hơn là sự phức tạp khó hiểu của chúng. Thực tế cho thấy, việc hiện đại hoá đồ gia dụng gia đình thực sự cũng có những điểm không an toàn (như lo sợ nổ bình ga, sợ điện giật hoặc lo không biết dùng đúng cách các thiết bị điện...). Tuy nhiên cũng có không ít gia đình không chấp nhận các phương tiện nội trợ hiện đại chỉ vì lý do kinh tế (tiền đầu tư phương tiện và chi phí sử dụng chúng). Cũng có một số người lo rằng sử dụng toàn bộ các phương tiện nội trợ hiện đại *"dễ làm con người ỷ lại vào máy móc mà quên các công việc bằng tay"*. *"Con người sẽ ngại mất sức, mất thời giờ làm nội trợ khi không có các phương tiện gia dụng tiên tiến, con người trở nên lười biếng, vụng về"*... Quan trọng hơn, về mặt tâm lý vẫn còn có một số phụ nữ lo sợ bị chồng con nhìn xấu đi cái *"hình ảnh nội trợ cần mẫn"* của mình.

Nếp sống công nghiệp đã buộc con người, đặc biệt là nhóm người đang tham gia lao động trong lĩnh vực công nghiệp phải quan tâm đến vấn đề giờ giấc. Đối với họ, thời gian tạo nên tiền của, tri thức và sức khoẻ. Nếu công việc nội trợ gia đình kéo dài thời gian thì các nguồn lợi khác sẽ bị hạn chế. Vì vậy tiết kiệm thời gian là một trong những yếu tố hàng đầu quyết định sự mua sắm, sử dụng các thiết bị nội trợ hiện đại. Ngoài yếu tố giảm thời gian cho công việc nội trợ, các yếu tố khác như: giảm nhẹ lao động, tạo vệ sinh, sạch sẽ, dễ dàng sử dụng và tạo tinh thần thoải mái khi làm nội trợ cũng được nhiều phụ nữ coi trọng.

Công nghiệp hoá, hiện đại hoá các phương tiện nội trợ gia đình ở Việt Nam thực chất đang phục vụ cho những nhóm xã hội nào? Chúng ta đều biết: Sản phẩm công nghiệp do con người làm ra là nhằm để phục vụ cho tất cả mọi người trong xã hội. Tuy nhiên trong giai đoạn bắt đầu của tiến trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước thì nhu cầu sử dụng các phương tiện nội trợ hiện đại lại tập trung hơn cả vào nhóm người là bác sĩ, kĩ sư, giáo viên và những người làm nghề kinh doanh có mức thu nhập ổn định, có chút ít dư giả. Những nhóm người buôn bán nhỏ ngoài chợ, cán bộ công nhân viên thu nhập chỉ trông chờ vào đồng lương, người hưu trí ...ít có điều kiện và nhu cầu sử dụng hơn.

Có thể nói, việc hiện đại hoá các phương tiện nội trợ gia đình đã tạo nên một sự tổng hợp nhiều yếu tố tiện ích giúp cho người phụ nữ đang công tác có thêm thời gian nhàn rỗi, giúp họ giảm bớt nỗi lo toan bếp núc để tham gia vào các hoạt động khác. Còn đối với những người làm nội trợ, hưu trí, người có thu nhập chưa cao...tuy nhận thức rất rõ tính ưu việt của các phương tiện nội trợ tiên tiến, song họ thấy chưa có điều kiện hoặc thấy chưa thực sự cần thiết phải thay đổi chúng. Điều này có thể lý giải từ một số nguyên nhân sau:

Thứ nhất những người hưu trí, nội trợ là những người có nhiều thời gian để chăm lo việc gia đình.

Thứ hai, người về hưu là những người nhiều tuổi nên thói quen nội trợ bằng tay. Họ không dễ sẵn sàng làm cuộc cách mạng thay đổi công cụ và thao tác nội trợ, trong khi họ coi công việc nội trợ là niềm vui trong cuộc sống của mình.

Một nguyên nhân khác không kém phần quan trọng là nhiều người trong số họ có thu nhập thấp, vì vậy thay đổi các phương tiện gia dụng tiên tiến không phải là điều dễ làm đối với họ...

Khi người phụ nữ không còn phải dành quá nhiều thời gian và công sức cho việc nội trợ, họ sẽ có nhiều thời gian để làm các công việc mà họ yêu thích. Vậy phụ nữ đã làm gì với thời gian dư thừa do sự hiện đại hoá các phương tiện nội trợ đem lại? Xem xét việc sử dụng thời gian nhàn rỗi của người phụ nữ (nhờ sử dụng các phương tiện nội trợ hiện đại) chúng tôi thấy có hơn 80% số người được hỏi muốn dành quỹ thời gian của mình cho việc chăm sóc gia đình và con cái. 60% số người cho rằng thời gian nhàn rỗi là điều kiện cho phép họ mở rộng các quan hệ xã hội hoặc nghỉ ngơi, giải trí. Hơn 50% người dùng thời gian nhàn rỗi để chăm sóc sức khoẻ và vẻ đẹp của bản thân.

Người phụ nữ ngày nay, ngoài trách nhiệm xã hội - với tư cách là một thành viên đóng góp kinh tế - họ còn là người đóng vai trò quan trọng trong việc củng cố hạnh phúc gia đình. Có một nghịch lý đáng nói là: Đa số phụ nữ hiện nay rất muốn giảm nhẹ gánh nặng công việc nội trợ gia đình, muốn người chồng cũng có trách nhiệm làm nội trợ, muốn có thời gian cho riêng mình.v.v... Để đạt được mong muốn này, họ đã cố gắng sử dụng tối đa (theo điều kiện kinh tế của gia đình mình) các phương tiện nội trợ hiện đại. Tuy nhiên khi có được “thời gian dư thừa” đa phần trong số họ lại muốn dùng nó vào việc chăm sóc gia đình, con cái là chính!

Về công việc gia đình: Một mặt họ luôn đòi hỏi sự bình đẳng. Họ nói nhiều, kêu ca phàn nàn về sự mệt nhọc của công việc nội trợ và muốn giải thoát nó. Mặt khác, từ trong vô thức họ lại đeo đuổi ý nghĩ muốn làm “nội tướng” trong gia đình. Muốn hy sinh bản thân vì gia đình! Đây phải chăng là một sự nhận thức mang tính “luân quản đáng yêu” của người phụ nữ Việt nam mà xã hội truyền thống đã tạo dựng ra họ. Và đến lượt mình, dưới tác động của quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, người phụ nữ lại chưa thể thích ứng ngay được trong việc cân bằng giữa gia đình và xã hội !

Nhìn từ khía cạnh tâm lý gia đình, mức độ liên hệ giữa các thành viên sẽ ra sao, nếu như trong gia đình toàn dùng các phương tiện nội trợ hiện đại? Về điểm này, đa số những người được phỏng vấn đều cho rằng việc hiện đại hoá các đồ dùng nội trợ đã cải thiện được điều kiện làm việc cho người phụ nữ mà không làm mất đi thói quen sinh hoạt gia đình. Như một chị đã tâm sự: *"Nếu các gia đình có điều kiện sử dụng toàn bộ các phương tiện đun nấu, giặt giũ, lau chùi, rửa chén bát ...bằng máy móc, sẽ giải phóng (gần như hoàn toàn) người phụ nữ khỏi các công việc tốn nhiều sức lực và thời gian. Các thành viên gia đình có nhiều thời gian bên nhau để chia sẻ những hoạt động tinh thần như dạy con học, đưa con đi chơi, học thêm, tham gia vào các hoạt động toàn thể- xã hội hoặc làm các việc cá nhân ưa thích, Các công việc nội trợ mà người phụ nữ cảm thấy buồn tẻ và trách nhiệm sẽ trở nên sáng tạo và tự nguyện đối với họ hơn"...*

Tuy nhiên, không ít những người phụ nữ vẫn cảm trong chuyện bếp núc, đặc biệt là đối với người hưu trí, họ vẫn cảm thấy “cán cái”, cảm thấy có lỗi nếu như họ lạm dụng quá nhiều các phương tiện nội trợ hiện đại. Theo họ, nếu các gia đình toàn dùng bộ đồ nội trợ mang tính công nghiệp, gia đình sẽ sống theo kiểu công nghiệp : *"Gia đình sẽ trở nên tẻ nhạt hơn, đơn điệu hơn. Gia đình mất đi sự ấm cúng, mất đi sự quây quần xung quanh việc cùng nhau làm nội trợ và như vậy cũng mất đi sự đầm ấm xung quanh bữa ăn".* Hay, *"Người đàn ông sẽ vô tình mất đi sự khen ngợi, tán thưởng người vợ"*.

Điều quan trọng đáng nói hơn là ở nhiều người, công nghiệp hoá, hiện đại hoá phương tiện nội trợ gia đình làm cho họ lo sợ các em gái sẽ không biết làm nội trợ. Theo họ: *"Sự nhàn rỗi do phương tiện nội trợ hiện đại đem lại có thể làm cho các em gái không còn được học những công việc nội trợ bằng tay - Những công việc đòi hỏi sự tỉ mỉ, sự nhẫn nại và khéo léo"*. Hoặc *"Các em gái có thể còn mất đi sự chăm chỉ, cần mẫn trong việc nữ công gia chánh"*. *"Các em không được học tính biết san sẻ, quán xuyến công việc trong gia đình"*... Như vậy, đứng từ khía cạnh nhận thức giới, chính người phụ nữ và xã hội vẫn cho rằng học làm nội trợ là trách nhiệm của các bé gái! Rằng họ muốn dạy cho các bé gái phải biết làm nội trợ tốt ngay từ nhỏ. Trong khi chính họ lại muốn người đàn ông và xã hội san sẻ, gánh vác bớt công việc nội trợ giùm họ! Có một thực tế phải chấp nhận là : đàn ông không làm tốt được công việc nội trợ bằng phụ nữ, vì các em trai từ nhỏ không được dạy cho làm nội trợ! Thực chất đây là vấn đề nhận thức của xã hội chứ không phải là vấn đề giới tính!

Một vấn đề đặt ra là: *Người phụ nữ có cần được giải phóng khỏi công việc nội trợ không ? Quan niệm về giải phóng sức lao động của người phụ nữ đối với công việc nội trợ là như thế nào ?*

Chúng ta đều biết không thể giải phóng người phụ nữ ra khỏi công việc nội trợ gia đình. Chính người phụ nữ cũng không bao giờ muốn điều này. Hơn ai hết người phụ nữ luôn cần đến gia đình, cần cái nơi để họ thể hiện "năng lực trời phú cho mình". Nếu các thành viên trong gia đình đặc biệt là người phụ nữ đều muốn thoát ly khỏi công việc nội trợ thì gia đình sẽ ra sao ? Chắc chắn người chịu thiệt thòi đầu tiên là trẻ em và phụ nữ. Chính trong công việc nội trợ, phụ nữ (và cả đàn ông) đều tìm thấy niềm vui, hạnh phúc của mình. Công việc nội trợ thể hiện sự lo toan tới hạnh phúc của gia đình, giúp cho các thành viên quây tụ bên nhau. Chính vì vậy, nhiều người phụ nữ đã dám chấp nhận hy sinh bản thân vì hạnh phúc của gia đình. Tuy nhiên không vì thế mà xã hội cho rằng công việc nội trợ là "thiên chức" của người phụ nữ, là lãnh địa riêng để họ thể hiện trách nhiệm với gia đình.

Giải pháp công nghệ nội trợ hiện đại chỉ có thể phát huy được hiệu quả tốt khi mà mỗi thành viên trong gia đình đều phát huy sức lực, khả năng để chia sẻ công việc chung. Nhiều nghiên cứu đã chỉ ra rằng các thiết bị hiện đại tuy có mặt trong nhiều gia đình, đã làm giảm đi phần nào những vất vả của người phụ nữ, nhưng nó không thể làm thay đổi nhận thức của xã hội về "*cái công việc của đàn bà*". Người phụ nữ không thể tự rút khỏi các công việc nội trợ - dù chỉ là thao tác bấm nút máy giặt, hay cho bát, đĩa bẩn vào máy... Chỉ chừng nào chính các phương tiện nội trợ trong gia đình, ở một chừng mực nhất định, được chuyển ra ngoài gia đình và chính người đàn ông có thái độ tốt với công việc nội trợ thì xã hội mới thực sự đóng vai trò nâng cao vị thế của người phụ nữ trong gia đình (Như máy giặt gia đình được thay thế bằng máy giặt công cộng, vì vậy người đàn ông mang quần áo của cả gia đình đi giặt. Tương tự như vậy, khi chất lượng hàng hoá và giá cả đều quy định rõ ràng thì người đàn ông đi chợ không bị lo mua hớ, không bị lo mang tiếng "mặc cả như đàn bà"... Vì vậy ai cũng đi chợ. Nếu các gia đình thỉnh thoảng đi ăn tiệm và dùng các thức ăn được chế biến sẵn, thì nhiều thao tác nấu nướng sẽ được đơn giản hoá... Vì vậy ai cũng làm bếp được v.v...) Những thí dụ trên cho thấy không có lý do gì để chúng ta nói: ***Nội trợ là thiên chức của phụ nữ !***

Công nghiệp hoá, hiện đại hoá các phương tiện nội trợ đã phần nào giúp cho người phụ nữ nâng cao nhận thức cuộc sống, vững tin hơn vào bản thân, tham gia tốt hơn vào công việc xã hội. Tuy nhiên người phụ nữ có nhận thức tốt các vai trò của mình trong gia đình hay không, có giữ được bầu không khí gia đình đầm ấm hay không, điều này còn phải phụ thuộc vào những thành viên trong gia đình - Đó chính là người chồng, các con và những người khác trong gia đình.

Tài liệu tham khảo

(1). Những đoạn viết trong ngoặc kép và các số liệu % là những phần trích từ các phỏng vấn của chúng tôi, khi điều tra về "Nhận thức của xã hội về vai trò người phụ nữ trong gia đình khi có sự trợ giúp của các phương tiện nội trợ hiện đại" Luận văn tốt nghiệp của Trần Hương Giang, do TS Trần Thị Minh Đức và TS Nguyễn Hữu Thụ hướng dẫn.

(3). Dương Ngọc – Cái bếp và dịch vụ xã hội. Tạp chí KH&PN số 1, 1990.

(3). Nguyễn Thị Oanh - Gia đình Việt nam thời mở cửa. Trang 33. NXB Trẻ 1998

(4). Cmafika Mesem -Vai trò phụ nữ trong gia đình hiện nay. Tạp chí KH&PN số 4, 1995.